

Szerelmem: Baden-Württemberg

Háromhetes tanulmányúton 1996-ban Baden-Württembergben jártam. Az Erdészeti Hivatalunk és a stuttgarti Földművelési Minisztérium Erdészeti Igazgatósága megállapodtak, hogy több éven keresztül erdészeti szakembereket fogadnak kölcsönösen a két ország erdészetében. Így jutottam ki Baden-Württembergbe, egy olyan országba (tartományba), amelyről addig keveset tudtam. Az országnév hallatán a germán mondavilág, a Rajna folyóhoz fűződő misztikus történetek, az addig csak képekről ismert gyönyörű hegyvidék folyókkal, tavakkal, és mindenekelőtt a Fekete-erdő jelentek meg képzeletemben, ezért nem csoda, hogy nagy várakozásokkal indultam útnak.

Egy időben többen voltunk Magyarországról a tartományban szétszórva, egymásról nem tudtunk, ez a legjobb módja a nyelvy gyakorlásnak és az idegen országban való eligazodás, kapcsolatteremtés megtanulásának.

Számomra a Fekete-erdő – ma már a Schwarzwald elnevezés közismert nálunk is – délkeleti területét jelölték ki tanulmányozásra, ahol Bonndorf kisváros székhellyel működött az állami erdészet közel 6000 hektáron. Onnan 50 km-en belül elérhető Svájc és a Bodentó, nincs messze Donauquelle, a Duna forrása.

A Bonndorfi Erdészet (erdőhivatal) patinás épületében Friedbert Zapf erdészettervezető fogadott barátsággal, mintha régi ismerősök lettünk volna.

A Bonndorfi Erdészet épülete

Az épület földszintjén vannak az erdészet irodahelyiségei, az emeleten pedig az erdészettervezető lakik, ez a megoldás gyakori a németeknél. Itt volt az állomáshelyem, innen indultam rendszeresen a terepi bejárásokra, gyakran az erdészettervezető kíséretében, aki igazán segítőkészen mutatta be nekem az ottani erdészkedés műhelyeit. Ugyanezt mondhatom el a kerületvezetőkről, akiket sokszor elkísértem napi munkájuk során. Mindvégig azt a figyelmességet tapasztaltam, hogy amikor velem beszéltek, félretették a térségre jellemző alemann dialektust, így aztán nem voltak nyelvi nehézségeim. Amikor viszont egymás közt beszéltek, beszédjük begyorsult, és a tájbeszélésben elmondottakból keveset érttem. Nagy derűséget keltett, amikor egy vendéglői ebédnél ismeretlen asztaltársaimat megdicsértem: nagyon jól beszélnek németül, mondtam. Amikor ugyanis megtudták, hogy magyar vagyok, tiszta németességgel folytatták a beszélgetést.

Zapf erdészettervezető az „Oberforstrat”, főerdőtanácsos megtszitelő címet viselte (hasonló titulusok nálunk is használatban voltak 1945 előtt), ezenkívül ő volt akkor a „Schwarzwaldverein”, Egyesület a Fekete-erdőért szervezet elnöke, ez a szerveződés csupa olyan ismert személyből állt, akiknek szívügye az erdő előrelátó megóvása.

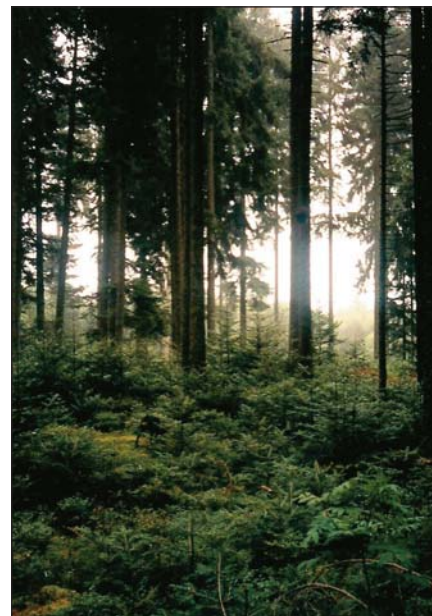
Amikor először jártam a területen, szinte az a kép tárult elém, ami ifjú korom óta él bennem: nagy sötét erdő, méltóságteljes hatalmas fenyőkkel. Ezek voltak a Schwarzwald évszázados lucosai, amelyeket az akkori nagy fenyvesítési programok során hoztak létre.

A lucosok helyén valamikor – egy évezreddel korábban – jegenyefenyők, bükkfák képezték az erdők fainak zömét, a jegenyefenyő állott az első helyen a maga 50%-os részaránnyal, valamivel kevesebb volt a bükk, a lucfenyő pedig alig több mint 5%-ban volt jelen. Őshonos fajajokból álló erdők voltak ezek. A 19. század elejéből származik a nálunk is ismert, és karácsony táján gyakran énekelt „Ó Tannenbaum, ó Tannenbaum, wie grün sind deine Blätter” kezdetű német dal, amely jól mutatja, hogy akkor még „fenyő” alatt a jegenyefenyőt értették (Tannenbaum=jegenyefenyő). A karácsonyfára is a Tannenbaum kifejezést használták, ez még ma is használatos ebben a formában.

Az egykori egészséges fafajarány akkor kezdett felbomlani, amikor a 18. században a jegenyefenyő iránti igény megnőtt, főleg a hajóépítéshez és a hollandiai cölöpalapozáshoz használták előszeretettel. Nagyobb területeket vágtak tarta, és ezeket gyakran a luccal erdősítették újra. Létrehozták a nagy lucfenyő monokultúrákat – ez főleg a 20. század elején történt –, kialakultak a Fekete-erdőre sok helyen még ma is jellemző lucosok. A szemlélet az 1970-es években változott meg, amikor az elegendő erdők hátrányai markánsan megmutatkoztak. A sekélygyökerű lucfenyő állományokban nagy károkat okoz a vihar, emellett ki vannak téve különféle rovarkártevőknek, emiatt kell gyakran tarvágást alkalmazni, amit egyébként már lehetőleg elkerülnek. Az új

Lucfenyvesek a Fekete-erdőben

Felújítás jegenyefenyővel

szemlélet lényege, hogy az őshonos fafajokat kell visszahozni, elsősorban a jegenyefenyőt és a bükköt, a luc csupán egyharmad arányban marad majd meg terveik szerint.

A megvalósítást nehezíti, hogy a jelentékeny őzállomány károkat okoz az erdősítésekben, és jellemzően a jegenyefenyőt kedveli. Ellene többféle módszert alkalmaznak, elsősorban bekerítik a kitett területeket, de ritkán egyedi védelmet, hálóból készült ún. nadrágot is használnak.

A Dübös-folyó völgyében

Az erdők átalakításában általában egyetértés van, a különbség csak abból adódik, hogy a zöldek – akikben mindig van egy adag túlzás –, gyorsabb ütemet diktálnának, a realitásokkal inkább számoló szakemberek a feltételeket ismerve visszafogottabb haladást tartanak célszerűnek.

Érdekes figyelmet szentelni az egyik fotómon látható erdészeti útnak. Ilyen minőségű, minden időben járható utak sűrű hálózatával, ezenkívül a nagyszámú ún. traktorúttal már befejezettek mondható az egész tartomány feltárása. Talán az utak egymástól való 200-300 méteres távolsága (taktorutak nélkül) fejezi ki legjobban a feltártságot, az útsűrűség a magyarországi adatoknak sokszorososa. Mindehhez hozzátartozik a rendszeres karbantartás, minden út jó állapotban van, és ez mondható el a teljes infrastruktúrára.

Ottlétem alatt kirándulást szerveztek a Wutachschlucht természetvédelmi területre, amelyre magam is beneveztem. Nem bántam meg, maradandó élményben volt részem. A négyórás gyalogutrát Regina Franke természetvédelmi felügyelő vezető nagy szakértelemmel. Mindjárt az elején kijelentette, hogy ő nem valamiféle rendőre a természetvédelemnek, sokkal inkább a terület bemutatása, a lakosság nevelése a természet megóvására, képezi a feladatát. A Wutachschlucht elnevezés már önmagában sokmindent elárult az előttünk álló érdekességekről, szó szerinti fordítása: dühös folyó szakadékos völgye. A Wutach folyót Ősdunának is nevezik, mert eredetileg északnak tartott és a mai Duna medrében folytatta útját. Mintegy 60 000 évvel ezelőtt különös geológiai esemény történt: az egyik jégkorszak végén hatalmas víztömeg zúdult le a folyón, a rengeteg hordalékot az alsóbb szakaszokon lerakva olyan mértékben töltötte fel medret, hogy elzárta maga előtt az utat, egy másik irányban – dél felé – indult el, és egy addig szerény folyó medrében a Rajnába ömlött. Így történt, hogy korábban a Fekete-tengerig tartó folyó most már az Északi-tengerbe torkollott.

A hőmpolygó vizek a hatalmas szurdokvölgyet alakítottak ki a mészkő alapközetben, helyenként 180-200 méter mélységben, különösen gazdag növény- és madárvilággal. A sza-

kadékos völgy két oldalán a köztrétegződések valóságos geológiai tanulmányt jelentenek.

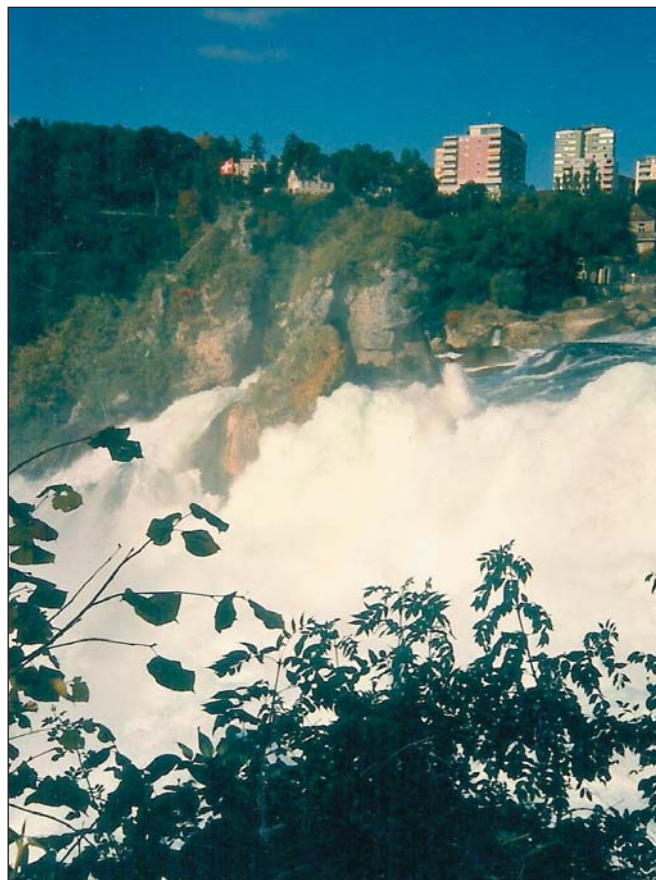
A „dühös” jelző ma is érvényes a folyóra, nagy esőzések idején hatalmas zuhatagként rohan végig a völgyön, pár évvel ezelőtt elvitt egy gyalogosok számára készült hidat.

A völgy alsó kiszélesedett részén kedvelt üdülő állott, ahol sok külföldi is megfordult, még Churchill is hódolt itt kedvenc időöltésének, a pecázásnak. Akkoriban a Wutach tiszta vízében rengeteg pisztráng élt. Az üdülőt húsz évvel ezelőtt lebontották, ma már az ős természetet a maga eredetiségében élvezhetik a turisták.

Tőlünk nem messze, a Fekete-erdő keleti lábánál fekszik Donaueschingen városa, úgy tartják, hogy itt ered a Duna. Nem messze ettől a forrástól két folyó érkezik a Schwarzwaldból, a Brigach és a Breg, ezek egyesülve egymással és a forrásból jövő a kicsiny patakkal már mint a nagy Duna folytatják útjukat a Fekete-tengerig.

Maradandó szép élményeim között tartom számon azt az autóbusz-kirándulást, melynek során Baden-Württemberg két nevezetességével ismerkedhettem meg: a Boden-tóval és a Rajna-vízeséssel. A három ország – Németország, Svájc és Ausztria – határán fekvő Boden-tó kristálytisza vízzel, szépséges környezetével sok-sok látogatót vonz télen-nyáron. Vízének tisztaságáról a Svájc hegységeiből jövő Rajna folyó gondoskodik, amely a tóba ömölve, majd a nyugati oldalon tovább haladva, állandóan frissíti a vizet, ezáltal embermilliók vízellátását biztosítja.

A Boden-tó északnyugati oldalában található egy kis sziget: Mainau, közismertebb nevén a Virág-sziget. A történelem során nagyon sok tulajdonosa volt, jelenleg a Bernadotte svéd dinasztia birtokolja, amely virágok, bokrok és fák ezernyi változatával valóságos csodává változtatta. Szakértő ke-

A Rajna-vízesés

zek gondoskodnak róla, hogy az orchideák, tulipánok, jácintok, rododendronok és sok más virágfaj az év minden időszakában dús virágzással fogadja a látogatókat. A sziget látnivalói közé tartozik a lepkeház és a család lakásául szolgáló szép kastély.

A Boden-tó látványosságaival feltöltődve még aznap eljutottam a Rajna-vízeséshez (Rheinfall). Ami ott fogadott, szavakba önteni szinte lehetetlen.

Egy keskeny turistaúton, amely több helyen sziklába volt vájva, jutottunk el vízeséshez. Olyan közel kerültünk a zuhataghoz, hogy a hatalmas sziklatömbökön szétporladó víz köddé válna az arcunkat legyezte.

A dübörgő víztömeg minden más hangot elnyomott. Ha valakiben él hatalmi gőg, nagyképűség, felfuvalkodottság, itt a természet erőinek hatására talán nála is az alázat kerül előtérbe.

Erdőjárásaink alkalmával eljutottunk egy nevezetes épülethez. Ez a ház Bonndorf közelében Grafenhausen nevű erdőterületen áll, és arról vált híressé, hogy itt forgatták a Klinika (Schwarzwaldklinik) c. filmsorozat felvételeinek egy részét, ez volt Brinkmann professzor lakóháza a sorozatban. Az épület ma Hüsli néven helytörténeti múzeum. A Klinika épülete, ahol a történet nagy része zajlik, a Schwarzwald nyugati oldalán áll Glottertal völgyében Freiburg közelében.

Az erdészet dolgozóival, az irodaiakkal, kerületvezető erdészekkel jó kapcsolatba kerültem, hamarosan feloldódott a kezdetben még érezhető idegenkedés a messziről jött emberrel szemben. Annyira közéjük tartozónak éreztem magam, hogy egy alkalommal megkérdeztem az irodán dolgozó hölgyeket: „hogyan érzik magukat nálunk Baden-Württembergben?” A megbeszélésekre rendszeresen meghívtak, sőt az erdészek részére tartott értekezleten megkértek, hogy tartsak egy ismertetőt a magyarországi viszonyokról.

A német erdész szakemberek hagyományosan jól képzettek, magas fokon művelik az erdészet elméletét és gyakorlatát. Ebben nekünk magyaroknak sincs szégyenkezni valónk. Mégis előbbre tartanak mentalitásban, kulturáltságban, ami megmutatkozik környezetük tisztaságában, rendjében, a természeti értékek megóvásában. Minderre az iskolai nevelésben is gondot fordítanak, erre jó példa: amikor ott voltam, erdészek és tanárok részére közös továbbképzést tartottak az erdőgazdálkodás és természetvédelem kapcsolatáról.

Az erdészetnek nagyobb a tekintélye, mint nálunk. A helyi sajtóban szinte minden nap megjelenik róluk ismertető vagy fotó. Az erdészeti szakma minden lépése a nyilvánosság előtt zajlik.

A köztük eltöltött három hét után élmények sokaságával tértem haza, mindezeknek csupán töredékére, néhány emlé-

Brinkmann professzor filmbeli lakóbáza

kezetes eseményre, és a bennem megfogalmazódott gondolatok egy részére térhettem ki.

Bevallom, a tanulmányutam végén nehéz szívvel vettem búcsút a kinti kollégáktól, akikről oly sok segítséget és jó indulatot tapasztaltam.

Az élet úgy hozta, hogy évekkel később, 2004-ben még egyszer eljutottam Baden-Württembergbe, ekkor már feleségemmel együtt. Keresztlányunk, Melinda a Boden-tó közelében lévő Salem nevű kisvárosban tartotta esküvőjét. Barátainkkal, Melinda szüleivel körutat tettünk a szépséges Boden-tó környékén, és természetesen felkerestük a bennem még elevenen élő Mainau szigetét, a Virág-szigetet, annak tengernyi szépségével, virágözönével. A szigeten felvételeket készítettem.

Mainau szigetén

Ezt a fotót feleségem – Márti – emlékének szeretném szentelni. Azóta ő már nem él, elköltözött egy másik világba, ahova egyszer mindnyájan megérkezünk.

Wágner Tibor

Tisztelt Olvasó, Kedves Tagtársak!

Azzal a kéréssel fordulunk hozzátok, hogy amennyiben birtokotokban lenne valamilyen írott dokumentum, fotó, esetleg egyéb tárgyi emlék az 1926-ban megalakult, majd a II. világháború után megszűnt Magyar Erdészeti Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Országos Egyesületével (MEVME) kapcsolatban – és amennyiben számotokra ez nem okozna gondot – bocsássátok az OEE rendelkezésére.

Az eredeti fotókat, dokumentumokat, tárgyi emlékeket vagy az azokról készített digitalizált másolatokat tartalmazó elektronikus eszközhordozót kérjük, hogy az Egyesület könyvtárának vezetője részére az alábbi címre juttassátok el:

Országos Erdészeti Egyesület
1021 Budapest,
Budakeszi út 91.

Ha a fotókról, vagy egyéb dokumentumokról digitalizált másolatot e-mailben kívánjátok küldeni, kérjük azt

Dr. Sárvári János könyvtárvezető részére a
megosz@mail.datanet.hu,

illetve **Schweighardt Ottó** tagtársunk részére az
s.otto57@freemail.hu

postafiók címekre tegyétek meg.

Köszönettel:

Dr. Sárvári János, a könyvtár őre